

LA CAMPANA DE GRACIA

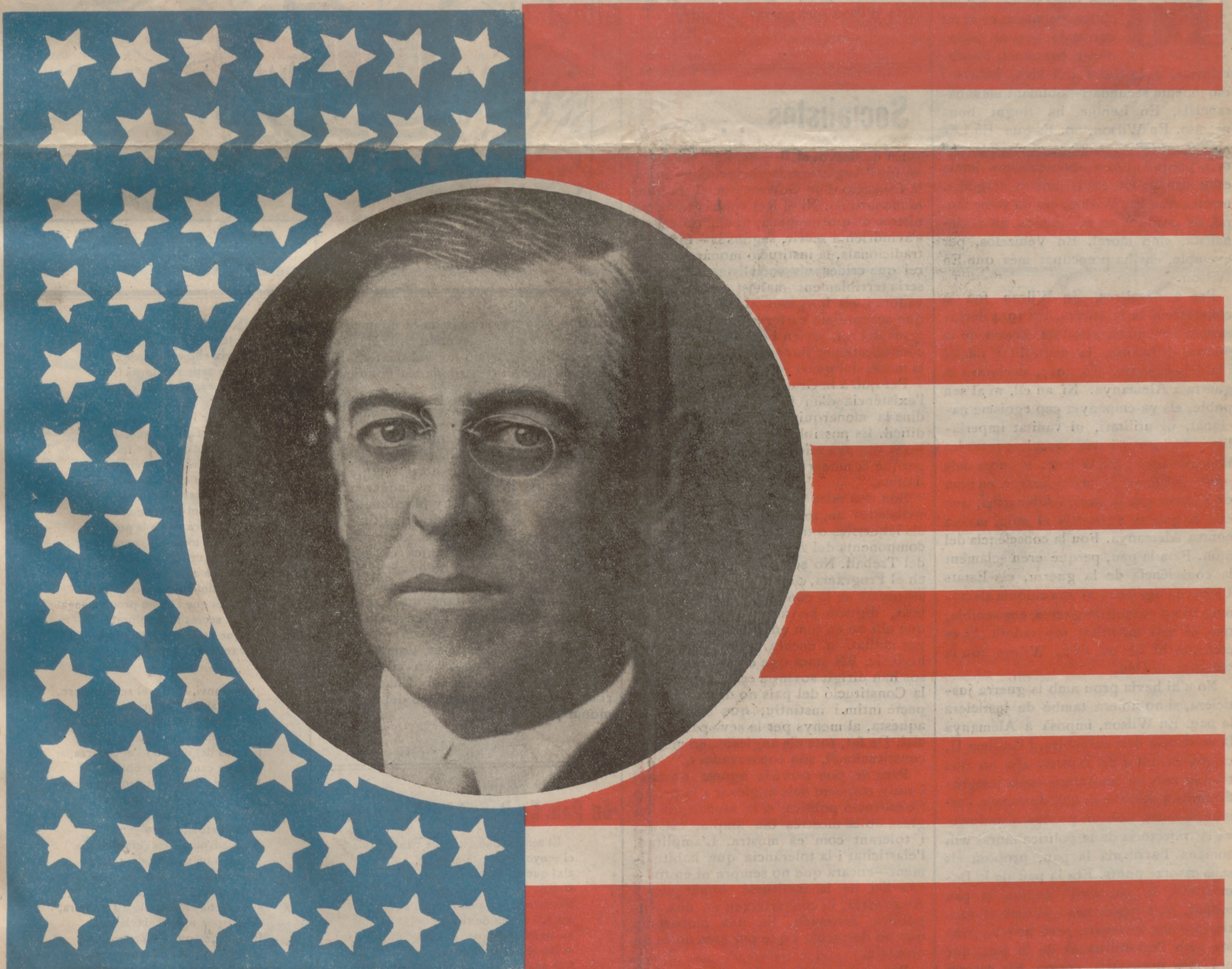
DONARÀ AL MENOS UNA BATALLADA CADA SENMANA

ANTONI LÓPEZ, EDITOR
(Antiga casa I. López Bernagosi)

AQUEST NÚMERO **10** CÉNTIMS PER TOT ESPANYA
NÚMEROS ATRASSATS: DOBLE PREU

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ: Llibreria Espanyola, Rambla del Mig, núm. 20, botiga
TELÈFON A. 4115. — BARCELONA

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ
Fora de Barcelona cada trimestre: ESPANYA, pessetes 1'50. — ESTRANGER, 2'50

Wilson, ex president de la República dels Estats Units, que acaba de morir.

HEMEROTECA MUNICIPAL MADRID

El mes de febrer

El mes de febrer, que és el mes que ara som, té mala anomenada. El refraner popular de diversos països el tracta molt desfavorablement. El febrer, amb raó o sense, té fama de ximple. Ho és? No ho és? Caldria un estudi històric molt llarg per aclarir aquest misteri del calendari.

Els castellans tenen per boig el mes de febrer. Els catalans el presentem com un mes de facècies. Diem que «el febrer, al cap o a la cua l'ha de fer». Per això, en començar enguany el mes bescantat i carnavalesc, ens preguntem: Quina en farà?

Tenim el pressentiment que en farà alguna. Quan l'hivern es cru, el febrer acostuma a ximplejar més que mai. D'altra part, cal tenir present que enguany el febrer té un dia més: 29 dies, o sigui vint-i-quatre hores de propina per a fer ximpleries.

Al començament, el febrer no l'ha feta, que nosaltres sapiguem. La farà a la meitat o al final? Ja ho sentirem a dir. Nosaltres, adoptant l'aire de persones importants, ens tanquem en una discreta reserva. L'actitud reservada és la que fa més bonic, sobre tot quan un hom no té res per revelar. Nosaltres callem. Que parli el calendari.

Negligències incomprensibles

Hem dedicat an En Wilson uns funerals de segona classe, persistint en el fet curiós de que al periodisme barceloní, i naturalment, a la ciutat reflexiva, homes i moviments secundaris, oblidant els substancials. En Lenine, ha tingut bona premsa. En Wilson, no. Es que En Lenine, es projectava sobre inquietuds nostres, perquè el mot «bolxevisme» havia estat sempre viu en la nostra tragèdia, mentre que En Wilson, era un valor moral, de política, no econòmica, no nacionalista, sinó moral. En Venizelos, per exemple, ens ha preocupat més que En Wilson.

Per a nosaltres, En Wilson fou la consciència de la guerra. En 1914 declarava la neutralitat absoluta davant de la guerra d'Europa, la neutralitat oficial i la dels esperits. En 1917, declarava la guerra a Alemanya. Ni an ell, ni al seu poble, els va empènyer cap egoisme nacional, ni utilitari, ni vanitat imperiaalista. Alemanya havia conculcat totes les lleis humanes i En Wilson, en nom dels morts del *Lusitania* i del *Sussex*, en nom de l'horror per la guerra submarina, que era la guerra declarada al món, marxà contra Alemanya. Fou la consciència del món. Feta la pau, perquè eren solament la consciència de la guerra, els Estats Units, no agafaren ni una colònia alemanya, ni un vaixell de guerra, ens sembla, que ni cap quantitat reparadora. Si és cert que hi ha un Déu, Wilson fou la voluntat de Déu.

No n'hi havia prou amb la guerra justiciera, si no ho era també de justiciera la pau. En Wilson, imposà a Alemanya la destitució dels culpables, i Guillem II, caigué davant d'En Wilson. «Jo no puc tractar amb un autòcrata—deia telegràficament a Alemanya que demanava l'armistici—sinó amb un poble». Continuava la trajectoria de la política moral wilsoniana. I arribada la pau, proposà els seus catorze punts. Era la pau de la Democràcia, la pau civil. Es feu la pau militar. No's pensà més que amb el càstic, que era necessari, però no's va pensar amb l'estabilització de la pau, que era més necessària encara. Els catorze

punts fracassaren i amb ells En Wilson, que ja fou una ombra subjecta a un silló de paralític. Al cap de quatre anys de la desfeta de les doctrines d'En Wilson, Europa està pròxima a noves guerres, i en els Estats Units es confessa que el gran punt intervencionista, tenia raó. Wilson, mort, ressuscita el mateix dia, d'entre les multituds del seu poble.

I en el mes de novembre de 1923, una ciutat espanyola, acorda esborrar el nom d'En Wilson que portava un carrer.

PARADOX

Socialistes

En qualsevol altre país del món que no fós l'Anglaterra, seria incomprensible la formació d'un Govern socialista dins la monarquia. Ni el Rei voldria tenir ministres d'aquesta mena, ni els obreristes s'avindrien a servir, segons les fórmules tradicionals, la institució monàrquica. El rei que cridés els socialistes al poder, seria terriblement malvist pels conservadors i els burgesos. I els socialistes que acceptessin carteres ministerials de mans del rei, serien bescantats i fins excomunicats per llurs correligionaris i per la massa del quart estat.

Per què a la Gran Bretanya és possible l'existència d'un Govern de socialistes dins la monarquia? La contesta no és difícil. És possible, perquè allí els socialistes són una mica especials, i sobretot perquè la monarquia anglesa és especialíssima.

Són una mica especials, hem dit, els socialistes anglesos i, assenyaladament els laboristes o treballistes, és a dir, els components del *Labour Party* o Partit del Treball. No solament són moderats en el Programa, pràctics en la tàctica i assenyats en la conducta, sinó que «senten», diguem-ho així, la Constitució, que allí no és com en altres llocs, un paper mullat, o encara pitjor, un paper higiènic. Els atacs que els obrers anglesos han dirigit sovint a certs aspectes de la Constitució del país no desfan el respecte íntim i instintiu, que senten per aquesta, al menys per la seva part essencial. De fet, tots els anglesos, en matèria constitucional, són conservadors.

Però de poc serviria aquest profund i natiu respecte dels anglesos a la pròpia Constitució política, si la monarquia anglesa no es mostrés tan ampla, elàstica i tolerant com es mostra. L'amplitud, l'elasticitat i la tolerància que habitualment—encara que no sempre ni en tot—«ón llei de la institució monàrquica a Anglaterra, la converteixen en una República coronada. És una monarquia que no destorba, i que per tant no és un obstacle.

Per això aquells anglesos que, teòri-

Carnestoltes

Napoleón en el final de un ramillete colosal.

cament, són adversaris de la monarquia, en la pràctica comprenen que la seva eventual desaparició no val la feina i el trasbals que en determinades condicions representaria.

«Republicans del Rei», eren anomenats aquí els lerrouxistes i En Lerroux mateix. Aquest nom equivalia a un retret de claudicació. A Anglaterra, el nom de «socialistes del Rei» no pot tenir cap sentit acusatori. Quan el monarca i el primer ministre Ramsay Macdonald actuen junts en exercici de llurs funcions respectives, tots dos saben perfectament que la monarquia britànica és més un símbol que una forma de govern. Ni l'un es creu verament un poder, ni l'altre es troba limitat per les funcions de la corona, de caràcter històric, decoratiu i teatral.

La millor monarquia és, doncs, la que és menys monarquia. No creiem que aquest fet constitueixi—oh, Charles Maurras!—un argument en pro del principi monàrquic.

FULMEN

En Pau, En Pere i En Berenguera

El senyor Pau està que trina, el senyor Pau està enfadat, així que arriba a l'oficina sembla un *bulldog* de malcarat. Els escriptors, amb els quals reia, ara se'l miren de reüll; no alcen el cap de la talèia ni fan soroll al girar full. S'és acabat la bonomia del senyor Pau tan agradós;

en veure'l sols, tothom diria que té algun mal misteriós. Llegeix el diari i ja s'exalta, veu un amic i es torna fred; o té una rosa a cada galta, o es posa trist com un pollet. El senyor Pau, l'home de gresca, de les fontades i excursions, d'ull sanitos, de cara fresca, ara ha canviat com els mitjons. Es veu ben clar que una cabdòria li turga dintre del cervell i enterbolint-li la memòria fa que no càpiga a la pell. Només el toquen i ja esclata, només el criden i fa un bot posant-se encès com l'escarlata; diuen talment que no hi és tot. Per més que l'home prou l'amaga el seu secret jo he olorat. Es que volia el pobre plaga Ser regidor o diputat!

En canvi, l'altre, el senyor Pere, inseparable i vell amic del senyor Pau, home tronera perquè és solter i guapo i ric, per res del món no s'encaparra, sempre cantant el trobareu. Diu que al món sura sols la barra i que els que valen van a peu. Diu que una sinia és nostra vida on els catúfols de la gent, segons d'on reben l'embranchida pugen o baixen fatalment. Com l'aparell un cop s'atura resta el catúfol encallat, si es troba al pou, ple d'amargura; si es troba a dalt, aixelebrat. Però altre cop la roda empesa, la sinia es posa en moviment. El que era a dalt, baixa amb tristesa; el que era a baix, munta content;

que al món segons sa teoria
s'hi vé o a riure o a plorâ.
Amoïnar-se? Tonteria,
Qui ha fet avui farà demà.

No el coneixeu a En Berenguera,
el ciutadà més ensopit?
Es prim i baix, té una calvera
que sembla un pom d'aram brunyit.
Curt de gambals, és fatalista
troba per tot resignació.
Que el temps que passa és cosa trista?
Ja en vindrà un altre de pitjor!
Que un ximple et dona una trompada?
Prén paciència i endavant.
Que tens la dona malcarada?
Fes-hi la pau de tant en tant.
Que hi ha un veí que mou tabola
i en sent de nit no pots dormir;
podràs ficar-lo a la garjola?
No? Doncs sang freda i a patir.
Vas pel carrer i algú et trepitja
el penelló del dit menut
i el deixa fet una salsitxa?
Res, la cançó del tururut.
En Pere, En Pau i En Berenguera
són tres beneïts dels del cabàs.
Però com ells nànt per l'acera
en trobes un a cada pas.

FLOK

La pesta automobilista

D'ençà que sofrírem la topada amb un automòbil, ens fixem curosament en el nombre d'accidents d'aquesta mena que es produeixen diàriament a Barcelona. Cada dia publiquen els periòdics set o vuit casos de persones atropellades per un carruatge. Comptant que són en nombre igual o superior els casos de que no dona compte la premsa, tindrem com una dada, inferior encara a la realitat, la xifra esgarrifosa de cinc-centes persones atropellades mensualment a Barcelona pels carruatges de distintes menes que circulen boijament pels carrers. Quatre quintes parts d'aquests vehicles són automòbils.

Totes aquestes desgràcies no poden ni deuen atribuir-se a torpesa per part de la gent que va a peu. No és que el públic de Barcelona pateixi de badoqueria ni pequi d'imprudència temerària. Es

que els xòfers es llencen a velocitats absurdes i prenen tota mena de direccions; és que les autoritats . . .

. . . no es preocupen de vetllar per la vida dels ciutadans; és que el taxi dona més importància a dos grams de benzina que a la vida d'un home i el cotxe particular porta pressa perquè el senyor pugui jaure uns minuts més als canapés del casino; és que la ciutat de Barcelona és a Cà'n Seixanta, on fa tothom lo que li dona la gana.

Fóra cosa fàcil posar *burladeros* al centre de les vies amples i especialment al Passeig de Gràcia; així, per a fer la difícil travessia, no ha de vigilar-se més que a una sola direcció i el perill desapareix. Podria obligar-se als autos a no portar velocitats superiors a vint quilòmetres per hora, i d'aquest mode podrien frenar instantàniament, evitant moltes topades. Durant el minut de parada en les parades fixes dels tramvies, deuria privar-se el pas de cap vehicle a la banda on pugui i baixen els viatgers. Podrien pendre's moltes mides per a reduir el nombre d'accidents a una xifra normal i inevitable en una ciutat de tant transit rodad com Barcelona, però ja veuran com no se'n pendrà ni una, i seguiran els autos atropellant, amb tota impunitat, a tot bitxo vivent.

Molt més de cent víctimes cada setmana! No en produeix tantes una revolució, i una prova palesa d'aquesta afirmació nostra és que no va ocasionar-ne tantes la *Setmana tràgica*.

JEP DE JESPUS

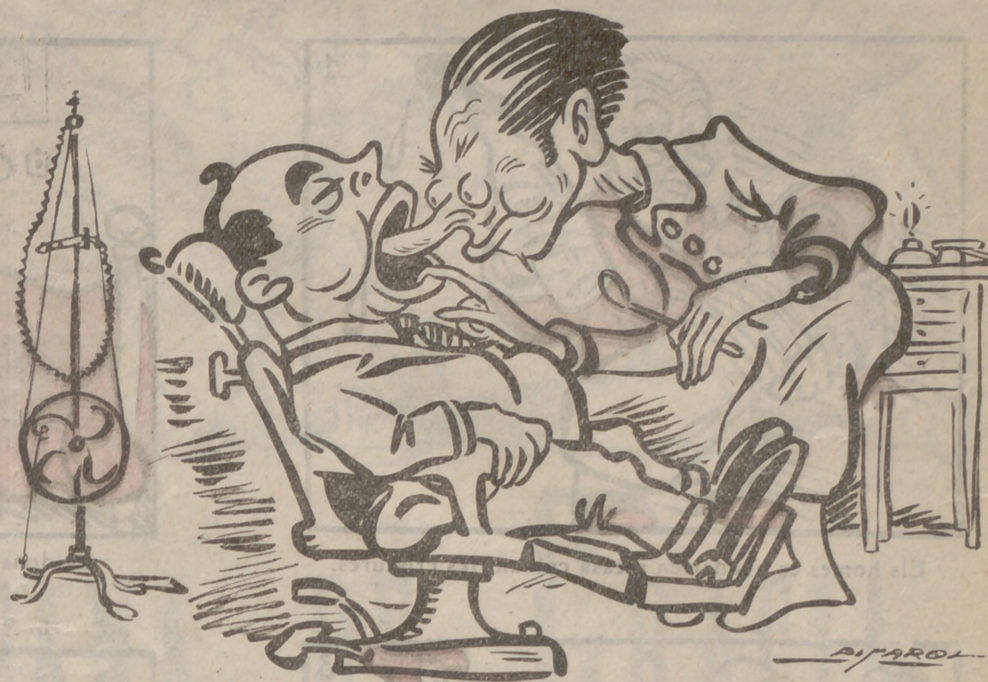
La llegenda de Lenin

Lenin és mort en la Rússia resurrecta i la llegenda segueix florint ufana, subtil i misteriosa a l'entorn del seu nom que deixa una empremta profunda i commosa.

Es l'eterna suggestió de la Rússia inassequible que incita una vegada més l'ànima envellida de l'Europa occidental... I aquesta suggestió és ara sang i turments i fam, i ara, oració, ideal i deslliurança...

Rússia ha sigut sempre una grandiosa

A cà'l dentista

—Fill meu, no li trobo res per arrencar!

epopeïa viva i bategant i tan tràgicament augusta, que sembla una genial quimera. Poble sublim aquest, que ha viscut les supremes horrores siberianes i les tortures senyorials per a assolir el mestratge de l'emancipació decisiva.

Judicar a Lenin és profanar el sentit poètic de tot un poble... Al passar l'enterrament de Lenin, és la llegenda que passa per a tornar a refer-se, car la llegenda no mor mai. I Lenin és immortal com la llegenda...

Nosaltres els llatins, no compendrem mai prou bé la terrible majestat d'aquests genis moscovites tan sintètics, tan essencialment humans, que deixen d'ésser-ho... Un geni és per a nosaltres un home «extra». Però Tolstoi, Kropotkin o Dostoyewski són cada u d'ells una «multitud». Tolstoi, quantitativament és dos, tres, quatre Crists i Dostoyewski o Gogol o Korolenko, més d'un Balzac, d'un Dickens o d'un Galdós... Així mateix Lenin excedeix a tota valoració d'unitat...

Ja digué Màxim Gorki en un panegíric admirable d'art i de sinceritat con-

trita: «Lenin és més home que qualsevol dels nostres contemporanis».

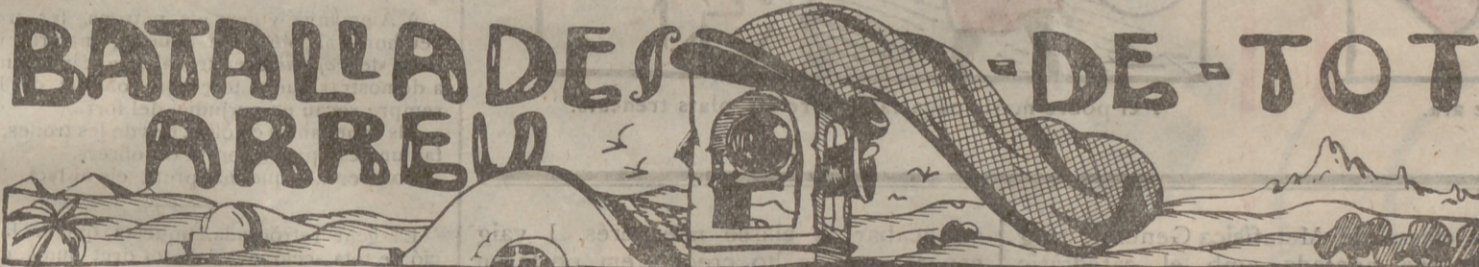
Potser és aquest el seu defecte, potser la seva virtut, car amb Lenin desapareix la dinàmica espiritual més intensa, més vibrant i renovadora d'aquests temps miseriosos.

Uns pans de terra russa, d'aquesta terra assaonada de tantes suors sagnantes i de tantes llàgrimes de martiri, alliberada suara, s'és oberta per a acollir la despulla de Lenin el llegendari...

I el seu nom, que era tan trágic en vida, anirà prenent de mica en mica, en llavis del mujic devingut cívic, la tènue sonoritat ungida d'una oració molt íntima, molt dolça i familiar...

GLICINI

Aquest número ha passat per la prèvia censura militar

la moneda del país de la llibertat, es decanta cap al tang del carrer. Aquesta baixa del franc és, veritablement, una cosa terrible. Però terrible ha sigut també la ocu-

EL PALAU DE TIBERI, A CAPRI

Un home seriós i mal intencionat ha reconstituït a Capri, el palau de Tiberi.

Mal intencionat perquè? Perquè ha fet veure com els més rics pobladors del món d'avui viuen d'una manera lletja, estreta i pobra. No hi ha, avui com avui, cap multimilionari que visqui tan ben aposentat com visqué Tiberi.

Tenim automòbils tan fastuosos com el «Rolls Royce»—que s'ha de pagar en or—que converteixen els bulevards de les grans ciutats en gentils

estampes d'il·lustració. Tenim la pianola, gràcies a la qual qualsevol senyoreta ximple, com la majoria de les senyorettes, o qualsevol abjecte fabricant, pot convertir-se en la caricatura d'un Sàtler, d'un Rubinstein. Tenim el gramòfon—que encara que no sigui trasto de la nostra devoció—té l'aventatge de que, sense moure's de casa, un pot delectar-se—si és que el delecten certes coses—sentint cantar a Caruso, a Titta Ruffo, a Stracciari, trossos d'òperes italianes. Tenim el tramvia elèctric, que, a vegades, per a que sigui més distret, fins fa desgràcies. Tenim el telèfon, creat per a

provar la paciència dels que telefonen, que ens permet felicitar a un conegut el dia del seu Sant, sense que ens veiem obligats a visitar-lo personalment.

Tenim la màquina d'escriure, que utilitzen tots aquells que no saben escriure, que són molts! Tenim la màquina d'afeitar, que alguns creuen que afeïta... però un palau com aquest de Tiberi, a Capri!

Quin dimoni deu haver suggerit l'idea de reconstituir-lo? Tan feliços que es creien els nous rics—que aviat, tal com van les coses, no seran ni nous ni rics—amb les seves torres de ciment portland! Després d'haver vist aquest palau, s'ha acabat la seva felicitat.

Decididament, aquesta reconstitució es deu a un dimoni familiar i enemic dels homes.

LA NOVA GUERRA

Abel Fairve en aquests dos dibuixos ens dona dos aspectes de la nova guerra, la guerra contra el franc. Naturalment que estan vistos molt en francès, ja que Abel Fairve no ha sapigut mai rebel·lar-se contra el seu país, tal com feia Steinlein amb el seu llapis litogràfic.

El franc baixa!... I davant aquesta baixa del franc la vella tigresa d'Europa tremola. Aquesta baixa del franc significa una nova guerra més espantosa que la de 1914-19—que acabarà d'ensorrar al món en la misèria. El franc, tan alt sempre, tan orgullós, des de que ha deixat d'ésser

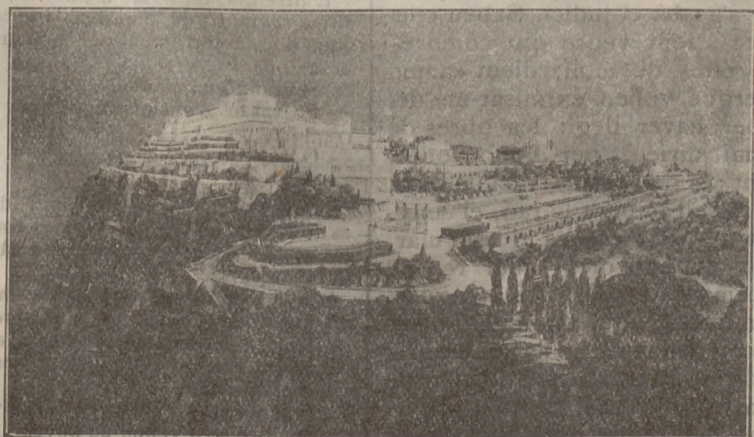

—Que voleu recomençar lo de Verdun?
(Dibuix d'Abel Fairve).

pacació del Ruhr. I Poincaré, com hem vist en una graciosa caricatura de *Il Pasquino*, de Turín, Poincaré que vol aturar desesperadament la baixa del franc, porta encara enganxats a l'esquena els canons del Ruhr!

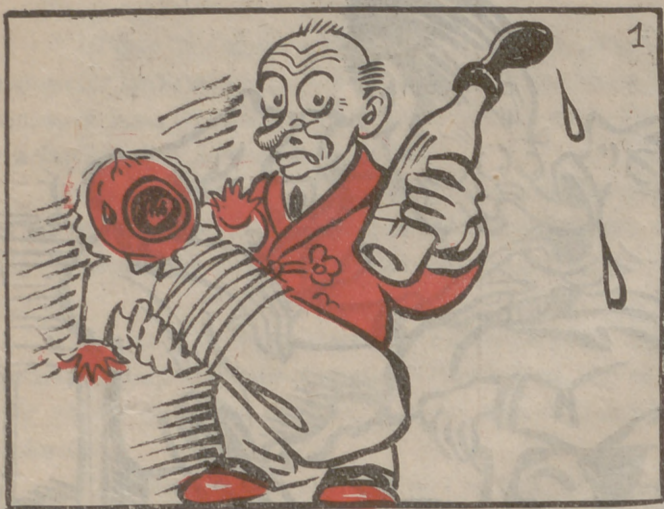

—D'aquest ja m'ho esperava... però de vosaltres!
(Dibuix d'Abel Fairve).

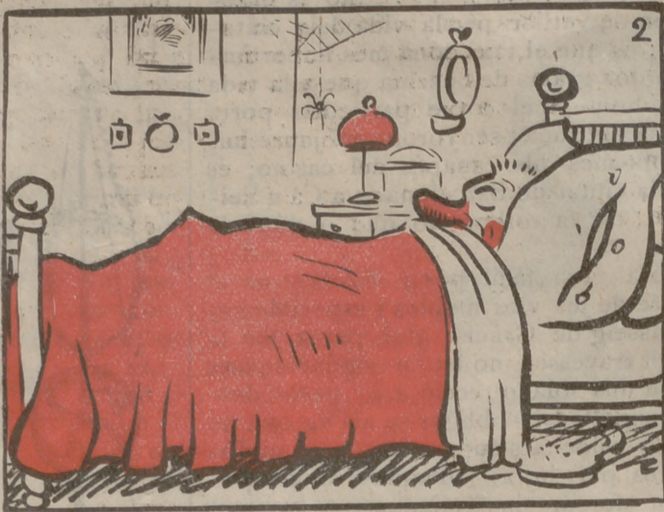

El palau de Tiberi, a Capri, segons la reconstitució de Maurici Bouterlin.

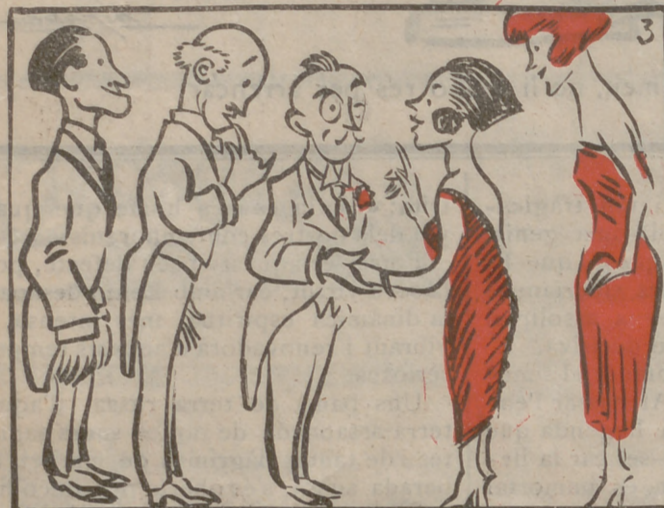
Si les dones manessin

Els homes es quedarien a casa cuidant les criatures.

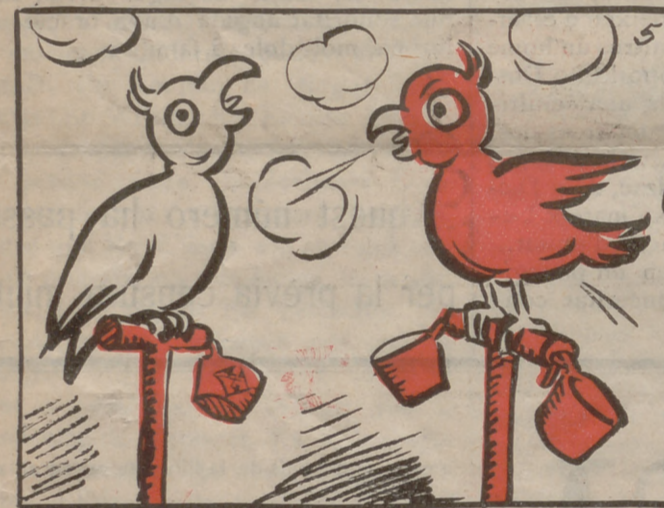
La dona se'n aniria de juerga i el marit, al llit!

Es dedicarien a la política i treballarien bé els vots.

Els homes escombrarien.

Els Municipis serien més divertits que ara.

I el pobre marit pagaria sempre els plats trencats.

també. Allà s'ha de ésser un rutinari i s'ha de dir «amén de tot». El seny d'un home és un zero a l'esquerra; només val l'estupidesa que ells en diuen bona fe.

A mi, encara m'han de persuadir. En Kant per a mi, encara té raó i jo els faig avinent que el qui s'aparta de la raó, s'acosta als irracionals.

SALPER

REPICS

Amb les traves que posa actualment l'Ajuntament per a la construcció de les cases, encara fa més difícil el que molts edificin una trista barraca. L'obligació del facultatiu en totes les obres, això és un *truco* per a afavorir a molta gent desenfainada, però en realitat, hi han edificis tan senzills i tan vulgars, que abasta el mestre de cases per a estalviar els diners que ara sol l'Ajuntament es gasta.

No hi han prou tonteries i prou estorbs que sols hi faltava aquest darrer *xupen*...

Al fossar de les Moreres no s'hi enterra cap traïdor, però a la plaça de Sant Jaume se n'hi apleguen per dolor.

Anem pels carrers de la ciutat amb perill etern de la vida, sense que aquests *nouveaux* regidors facin quelcom millor que els seus antecessors.

Els autos atropellen per la velocitat que córren i com que els propietaris estan assegurats, és el motiu que, com els tramvies, les vides tenen un preu més o menys limitat, fent que la colla del *xupen* s'entengui i es resolgui la desgràcia en contra la família de l'accidentat.

Estem veient ignominies vergonyoses dia per altre.

En lo del Banc de Barcelona s'ha vist més el comble de la barra, falsificant balanços i enganyant al públic, d'una manera crudel als accionistes i especialment als compte-correntistes.

La terrible acusació que féu En Bertrán contra jutges, és una mostra d'on arriba l'inconsciència dels que administraven justícia.

L'argent fait tout; però per damunt l'aforisme francès hi devia regnar-hi la dignitat togal i això s'ha demostrat clarament que sols s'ha trobat en una fulla de pi...

A Anglaterra, la primera cosa que ha fet el nou govern laborista, és fer construir milers de cases per a que pugui l'obrer i el menestral tenir hisenda com cal.

Aquí a Espanya, de cases no se'n fan, però s'augmenten els tributs per a impossibilitar tota acció en pro dels humils.

S'ha inventat una màquina de volar. Es una solució per a emplear-la els consellers i alts empleats de Bancs per a després de realitzades certes suspensions de pagaments.

A Alemanya volen els patrons, fer treballar deu hores als obrers, i aquests, malgrat la fermeza dels *afamats*, en treballen encara menys per a demostrar que el torçar la voluntat de l'humil sempre recau en perjudici del fort.

Els capellans catòlics, des de les troncs, també fan una campanya contra els obrers.

Bon vent... i que mal profit els hi faci.

La gent retrògrada, aquesta que és la nulació de tota acció viva i de tot dret humà, demana que Espanya ajudi als alemanys.

Lladres i mil voltes lladres! Perquè hem d'ajudar a una nació que és la que ha robat i arruïnat a tantíssimes famílies amb la pirateria dels marcs?

Nosaltres, que tenim amb la gent de la Kultura l'apatia més descoberta, sols els enviarem un vaixell de cordes per a que es pengessin...

Ha sigut destituït el secretari 18.181 de la sèrie G, o sia el de Toledo.

Diuen que no duia llibres de cap mena. Feia bé: pitjor a Barcelona, que el nostre Ajuntament amb tants volums i amb tanta comptaduria, molts comptaven amb la punta dels dits.

L'altre dia, En Cambó, En Ventosa, l'Abadal i altres *conspicuos* de la «Lliga» foren vistos al seguí d'un enterrament per nombrosos veïns de Barcelona.

Serà això un símbol? Provaran d'ensinistrar-se per a fer d'enterraments? Qui sap!

Segons sembla, en el proper decret electoral es concedirà el vot a les dones com en els països avançats, donant-los-hi dret als càrrecs d'elecció popular.

Si la cosa va endavant, elles tindran *vot*, però els que botarem més que mai serem els homes. Ves qui li demana una truita a la francesa o bé que et cusi un botó a una senyora *regidora* i a una *diputada*!

Ja tenia raó la vella que no es volia morir. Sempre se'n veuen de noves.

COSES DE SEMINARI

VI

Amén de tot

Tinc de confessar que jo sóc un rebel i que amb rodes de molí no hi he combrat mai; les meves *tragaderas* són estretes, però ben meves. Vull dir que tinc criteri propi, encara que humil i en un Seminari la primera qualitat exigible és la de dir «Amén de tot», encara que t'ensaronin. La veritat és, que la generalitat dels seminaristes no els interessa gaire el que lo que els diuen sigui mentida o veritat. Qualsevol s'hi trenca el cap esbrinant la veritat de les coses; aquest treball mental és massa pesat per a ells. Un Seminari és un palau de la rutina. Allà veurieu homes fets, que ja compten els seus vint anys, i de la manera que s'expliquen dient lliçonetes de memòria com un nen de primera ensenyança. Ah! i que la diuen tota la lliçó, absolutament tota, sense fer-hi cap punt ni coma, sense entendre'n absolutament res, i el catedràtic riu de satisfacció i li posa una bona nota a la llista, i li diu que continui així que farà carrera.

Lo que són les coses; jo de lliçó de memòria no n'havia volgut dir mai cap, no n'havia sabuda mai cap. En canvi,

a la classe de Metafísica General, vaig tenir una agafada amb el catedràtic d'aquelles que formen època. Es discutien les idees de Kant, el cèlebre filòsof alemany. Es refutaren les seves teories sobre els universals i sobre els judicis sintètics «a priori» i analítics «a posteriori». Ho refutaren tan malament que em feu l'efecte que d'allò no n'entenen res; però jo, de moment tampoc sabia ben bé de que anava i vaig callar. Emperò, vaig sentir la necessitat d'enterrar-me bé de ço que exposava Kant. Em vaig proporcionar les obres d'aquest pensador, i dali que dali amb elles: Vingué el repàs (en els Seminaris també es repassa, i si el primer cop t'han pres el pèl, la segona vegada no t'e'n deixen), i està clar tornaren a refutar a Kant de la mateixa manera. Jo vaig aixecar-me dient que allò quedava més viu que mai, i que a la teoria kantiana encara no li havien dit res. Començà una forta polèmica que durà tres dies. L'últim dia el catedràtic feia el distret, no pensava amb la discussió o no volia pensar-hi i em va ésser precís fer-n'hi esment. Em digué: «Es que vostè vol posar una objecció com una altra qualsevol, per a que sigui discutida, o és que vostè està conforme amb Kant?» Està clar! què havia de dir-li jo, sinó que estava plenament convençut de que Kant tenia raó? Doncs, per tota contesta, em digué, que

en acabar la classe m'esperés. I vaig esperar-me, ja ho crec! i em portaren al quarto rectoral; em formaren un tribunal que quan hi penso encara em trenco de riure. El rector del Seminari, que seia a la presidència com un Pare Etern vingut al món expressament per a jutjar-me; a la dreta, el meu catedràtic de Metafísica i a l'esquerra, dos altres catedràtics més; jo assentat al seu davant fent de reu i de defensor a l'emsems. (El dia que estigui d'humor, d'això em faré un sàinet). Allò semblava una escena del judici universal a la tarda. Jo vinga aportar raons i arguments i més arguments en defensa de Kant. Al cap de dues hores s'acabà el judici. Sabeu com acabà? Doncs, fent veure que combregava amb rodes de molí; dient «amén de tot», perquè volien expulsar-me del Seminari per haver llegit les obres de Kant. I mai diríeu, per què? Doncs, perquè Kant, és de l'escola racionalista; perquè en tot ell impera la raó, el seny, la visió clara de les coses, i està clar, aquesta gent no en volen saber res de la raó, ells emparats amb la fe a cegues, i si et diuen que de aquí avant els homes caminaran cap per avall, ho has de creure; si et diuen que París nasquè de l'excrement d'una mosca d'ase, enviada providencialment del regne dels cels, també ho has de creure i si et diuen que Roma ha nascut del Tiber com un bolet, creu-ho